

**MODERN UNIVERSITY OVER THE PRIZE OF
A NEW PHILOSOPHY OF EDUCATION
I. Savitskaya**

Abstract. *The radical changes in the system of education, which happen as a response to the challenges of global and local factors in modern society have been researched. The interrelation and interdependence of modern global problems and the crisis of the university education have been analyzed. The roots of the new valuable vision of university education and its role in the formation of an open civil society starts from formulation values and norms as well as meeting the needs of real living conditions, the desire to meet the challenges of time. It is proved that successful overcoming of the crisis is possible only on the basis of a new educational paradigm. It has been established that the university should be the guarantor and mechanism of such social needs as a stable, sustainable development of society.*

Keywords: *modern university, modernization, philosophy of education, university education, innovation, globalization, educational paradigm*

УДК 37: 001:159.955.4

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ ПОНЯТТЯ

Л. М. ОМЕЛЬЧЕНКО, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

E-mail: omelchenko2006@nubip.edu.ua

Анотація. *У статті аналізуються основні особливості сучасного соціокультурного простору, що зумовлюють присутній вплив на процеси моделювання та організації новочасного освітнього середовища, порівнюються особливості освітнього середовища традиційної та новітньої культури, доводиться необхідність реалізації принципів культуродоцільності та студентоцентризму в процесі наповнення змісту навчальних планів, створення виховної концепції університету, вибору ефективного стилю педагогічної взаємодії.*

Ключові слова: *освітнє середовище, соціокультурний вплив, принципи організації освітнього середовища*

Актуальність. *Серед чинників, що визначають розвиток і успішність соціальної адаптації, можливість неперервного особистісного поступу та професійної самореалізації особистості, важливе значення має освітнє середовище. Як зазначав відомий психолог Л. Виготський, людина та її поведінка можуть проявлятися лише в умовах середовища (як природного,*

так і соціального). Саме воно дає змогу особистості розкрити себе як активного суб'єкта, здатного змінювати як самого себе, так і умови, у межах яких здійснюється діяльність [2].

Нинішня ситуація розвитку всього глобального соціуму (й українського зокрема) характеризується глибинними трансформаціями на різних рівнях, не винятком є й освітня сфера. Звідси узагальнення – змінюється принцип формування освітнього середовища, його зміст та структура, що зумовлює актуальність наукового розгляду зазначеного поняття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема освітнього середовища в сучасному науковому дискурсі, як правило, розглядається в контексті вирішення завдання підвищення якості освіти студентів. Так, М. Хуторна у своєму дослідженні доводить, що чинники зовнішнього середовища: сприятливий психоемоційний клімат вишу, ґрунтова підготовка у процесі вивчення фахових дисциплін, психологічний супровід навчальної діяльності студентів – це аспекти, що сприяють розвитку стресостійкості студента, зумовлюють його успішність в умовах інтелектуальних випробувань (на іспитах, конференціях, захистах наукових проектів, підготовці та виголошенні доповідей тощо) [8].

Детально розглянуто й проблему психологічного супроводу навчання обдарованої дитини. Д. Сімонтон виокремив умови та чинники, що сприяють формуванню обдарованої особистості. Так, він наголошує на тому, що важливе значення у розвитку здібностей суб'єкта діяльності має глобальне наукове середовище – це система наукових ідей, формування умов, що сприяють активізації пізнавальної активності людини, ставлення соціуму до науки як до цінності [10].

Білецька Д. І. аналізує чинники освітнього середовища університету, що сприяють формуванню мовної компетентності майбутніх філологів, розвиткові їхніх дослідницьких умінь, акцентує увагу на закономірностях розвитку університетського освітнього середовища [1]. Гора О. обґрунтовує умови здійснення позитивного впливу зазначеного оточення на процес формування національної ідентичності студентів, розвиток їхніх індивідуальних особливостей [5]. На зазначений феномен достатньо уваги звернули Д. Ельконін, Л. Занков, В. Рубцов, В. Рибалка, Л. Сохань, розглядаючи освітнє середовище як чинник розвитку особистості.

Мета дослідження – висвітлити особливості соціокультурного розвитку, що впливають на формування та зміст освітнього середовища сучасних закладів вищої освіти.

Результати дослідження та їх обговорення. Розвиток науки на зламі ХХ-ХХІ ст. означився появою нового принципу – індетермінізму. За висновками відомого дослідника В. Пригожина, основним чинником динаміки сучасних самоорганізованих систем є невизначеність [6]. Саме принцип невизначеності стає основним методологічним підґрунтям аналізу природи новітнього, досить наповненого інформацією, однак непростого для усвідомлення соціального оточення. Невизначеність стає сенсом буття самої особистості, адже є основою формування індивідом моделі світу [6].

Звідси логічно випливає узагальнення про зміну самого знання (його ознак, способів формування та методів практичної реалізації), адже навіть захисні механізми психіки людини не здатні зредувати умов, у яких здійснюється пізнавальна діяльність. Невизначеність стає цінністю, підґрунтям свободи особистості, цариною ухвалення її рішень.

Важливості набуває вивчення ставлення людини до невизначеності – як толерантність, так і нетолерантність, адже для моделювання освітнього середовища значущим є розуміння чинників, що сприяють подоланню негативних впливів нестабільності на навчальну діяльність студентів та професійну мотивацію педагогів, а також формування здатності відповідати на сучасні запити соціуму, що передбачає можливість оволодівати проблемною ситуацією.

На нашу думку, сенс освітнього середовища ЗВО полягає у реалізації завдання щодо забезпечення соціалізації особистості майбутніх фахівців: у процесі професійної адаптації та інтеграції здійснюється поетапне опанування соціальної ролі професіонала, його розвиток та само-реалізація, формуються життєві плани, пов'язані зі спеціальністю.

Однак нині ці процеси теж вирізняються своєрідністю. Відома американська дослідниця М. Мід, аналізуючи цивілізаційний поступ, виокремлює декілька типів епох. Нинішній час визначений нею як префігуративна культура. Характерними її прикметами є значна кількість глобальних інформаційних, технічних, політичних, соціальних змін, темпи та масштаби яких не можна порівняти із трансформаціями жодної попередньої епохи. Ресурс людства є обмеженим щодо досягнення та опанування всіх інновацій, до того ж, досить гостро постає проблема визначення їх впливу на майбутнє людства, адже швидкість оновлення технологій не дає змоги здійснити лонгitudне дослідження. Водночас саме рівень розвитку інновацій та можливості їх реалізації забезпечують конкретній великій соціальній групі досить високий статусний рівень, достатню межу соціального благополуччя. Така суперечність, ясна річ, зумовлює напруженість.

Префігуративна культура відзначається відмінностями й у сфері взаємодії поколінь, що проявляється у зміні поняття «агент соціалізації». Якщо раніше зазначену роль виконували лише дорослі – батьки, наставники, педагоги, то нинішні можливості молодшого покоління щодо винаходу нового у сфері інформаційних технологій або ж опанування уже створеного набагато вищі, ніж у старшого покоління. Звідси – часто посередництво старших стає непотрібним, між поколіннями формується суперечність цінностей, методів опанування досвіду та його перетворення, що зумовлює поглиблення конфлікту поколінь [4].

Звідси ще один принцип моделювання нового освітнього середовища – культуродоцільності [7]. Більшість науковців відстоюють позицію необхідності тісного взаємозв'язку особливостей соціокультурного розвитку та освітнього процесу. Навчально-виховний процес як цілеспрямований вплив необхідно здійснювати із позицій цінностей сучасної йому культури, інакше він втрачає свій сенс. Звичайно ж, культура та освіта –

явища взаємозумовлені, а отже, зміна освітнього середовища спричинюватиме культурні трансформації.

Відомий французький соціальний психолог А. Моль (Moles), обґрунтовуючи особливості соціодинаміки культури, виходить із принципу кругової каузальності: культура створюється людиною у процесі її активного перетворення світу, однак і людина створюється культурою, яка пронизує процес соціалізації особистості. Тобто поступ культури та розвиток особистості – результат багаторівневих інтеракцій між особистістю та її соціальним оточенням. Зазначена взаємодія постає як своєрідний обмін повідомленнями та взаємне збагачення. Основним шляхом, що забезпечує зазначений обмін, стає система засобів комунікації. Вони створюють віртуальний світ, що здатний впливати на процес пізнання, забезпечувати можливість формування нового знання людиною на підґрунті сприйнятої інформації через посередництво ЗМІ. А отже, ЗМІ перебирають на себе певну функцію агентів соціалізації, адже можуть поширювати інформацію про нові гіпотези, ідеї, технології та їх застосування, водночас здійснювати маніпулятивний вплив на людину або ж готувати загальне до сприймання маніпулятивних повідомлень [3].

У своїх працях відомий дослідник виокремив особливості новітньої культури. Порівняння зазначених видів культур уміщено в таблиці 1.

На думку російського дослідника О. Савенкова, частка традиційних освітніх інституцій у загальному обсязі освітнього середовища сучасної людини зменшується [7]. Ми погоджуємося із зазначеним положенням, однак доповнюємо його: зменшується обсяг, проте зростає значущість освітнього середовища, сформованого в межах університету, адже воно повинно, відповідаючи цінностям новітньої культури, створити комфортні умови для вироблення студентами стратегій подолання невизначеності, як суттєвої характеристики сучасної культури, забезпечити сприятливі умови для розвитку стресостійкості студентів, їхнього уміння самостійного здобування знання.

Наші висновки підтверджуються дослідженнями американського науковця А. Бейтеса, який виходить із принципів відкритості освітнього простору університету: до застосування новітніх технологій, до облаштування індивідуального освітнього середовища кожного студента, до новітніх досягнень техніки, психології, педагогічної науки, конкретної наукової галузі, у межах якої планує стати студент фахівцем. Водночас він наголошує на актуальності принципу студентоцентризму, за яким визначальними є потреби кожного студента у процесі формування змісту навчання (наповнення студентських груп за спільністю пізнавальних інтересів, а не на підставі формального вибору спеціалізації; активна участь студентів у виборі дисциплін навчального плану, аж до можливості створення індивідуальних навчальних планів для кожного студента; вивчення їхніх фізичних можливостей – обов'язкове врахування професійної зайнятості та індивідуального темпу навчання, увага до їхнього сімейного стану, матеріального забезпечення тощо). З цією метою необхідне детальне вивчення очікувань студентів щодо методів, стилю, результату

навчання та узгодження їх із актуальними можливостями самого університету [9]. У цьому випадку освітнє середовище вишу стане важливим значущим елементом широкого освітнього середовища, до якого залучена кожна сучасна людина на глобальному рівні.

1. Традиційна та мозаїчна культура: порівняльний аналіз (за А. Модем)

П №	Елементи культури	Традиційна (гуманітарна)	Новітня (мозаїчна)
1	знання	упорядкована ієрархія, система, ціле, чітко виокремлений головний предмет, наявність головних та другорядних тем, існування вічних питань	поверхневі знання, подібні до мозаїки, характеризуються випадковими, проте значущими переплетеннями, що утворюють певну структуру тільки у міру їх накопичення
2	шлях опанування досвіду	ретрансляція старшим поколінням власного досвіду молодшому поколінню	самостійне виокремлення інформації із суцільного потоку, накопичення «елементів мозаїки» шляхом проб і помилок
3	інститути	консервативні освітні заклади різного рівня, традиційні заклади культури	першочергова значущість ЗМІ (Інтернету, соціальних мереж, відеохостингів, телебачення тощо), заклади освіти, що постійно борються за актуальність свого існування, заклади культури, що відповідають новітнім культурним цінностям, впроваджують новітні технології
4	освітнє середовище	побудоване на взаємодії викладачів та студентів у процесі опанування змісту системи фахових дисциплін	ситуативні поєднання «елементів мозаїки», що були необхідними в певних практичних ситуаціях, більша орієнтація на впровадження новітніх автоматизованих та роботизованих технологій для аналізу емпіричного матеріалу
5	результат	цілісне уявлення про Всесвіт, «екран знань»	високоінтелектуальна спільнота творчих людей, здатна перетворювати Всесвіт, «мозаїка знань»

Висновки і перспективи. Отже, процес моделювання та організації сучасного освітнього середовища повинен враховувати принцип

культуродоцільності, за яким невизначеність визнаватиметься умовою та цінністю буття сучасного студента за визначення змісту освітнього та виховного процесу, організації індивідуального освітнього простору варто виходити із принципу студентоцентризму, за яким очікування студентів відповідають актуальним можливостям ЗВО.

References

1. Biletska, D. (2016). Osvitnie seredovyshche universytetu yak zasib formuvannia doslidnytskykh umin maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov [The university educational environment as a source of research skills of future foreign languages teachers]. Scientific bulletin Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi national university, 1, 16-20.
2. Vyigotskiy, L. S. Ed. (1999). Pedagogicheskaya psihologiya [Pedagogical psychology]. Moscow, Russia: Pedagogika-Press, 536.
3. Glotov, M. B. (2000). Sotsiodinamicheskaya kontseptsiya «mozaichnoy kulturyi» A. Molya kak proobraz ee virtualnoy modeli [Socio-dynamic concept of "mosaic culture" A.Mole as a prototype of its virtual model]. Materials of the scientific conference April 11-13. St. Petersburg (Russia), 64-66
4. Golovanova, N. F. (2004). Sotsializatsiya i vospitanie rebenka [Socialization and upbringing of the child]. St. Petersburg, Russia: Rech, 272.
5. Hora, O. V. (2011). Educational environment as a factor of formation of the national identity of students of higher educational establishments. Available at: file:///D:/Documents/Downloads/vpm_2011_8(1)_21.pdf
6. Omelchenko, L. M., Vus, V. I., (2015). Sotsializatsiia osobystosti v sytuatsii nevyznachenosti [Socialization of a person in a situation of uncertainty]. Kyiv: Kompynt, 272.
7. Savenkov, A. (2008). Educational environment. Available at: <http://psy.1september.ru/index.php?year=2008&num=20>
8. Hutornaya, M. L. (2009). Model razvitiya stressoustoychivosti studentov v usloviyah intellektualnyih ispytaniy [The educational environment Model of development of students' stress resistance in conditions of intellectual testing]. Bulletin of TGU, 7, 197-200.
9. Bates A. W. (Tony). (2015). Teaching in a Digital Age. Guidelines for designing teaching and learning. Available at: <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/>
10. Simonton, D. K. (2009). Gift, Talents, and Their Societal Repercussions. International Handbook on Giftedness. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6162-2_45

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА: НАУЧНАЯ РЕФЛЕКСИЯ ПОНЯТИЯ

Л. М. Омельченко

Аннотация. В статье анализируются основные особенности современного социокультурного пространства, обуславливающие существенное влияние на процессы моделирования и организации нововременной образовательной среды, сравниваются особенности образовательной среды традиционной и новой культуры, доказывається необходимость реализации принципов культуросообразности и

студентоцентризма в процессе наполнения содержания учебных планов, создания воспитательной концепции университета, выбора эффективного стиля педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: образовательная среда, социокультурное влияние, принципы организации образовательной среды

EDUCATIONAL ENVIRONMENT: SCIENTIFIC REFLECTION OF CONCEPT

L. Omelchenko

Abstract. The article analyzes the main features of contemporary socio-cultural space, which determine the important influence on the processes of modeling and organization of the modern educational environment, compares the peculiarities of the educational environment of traditional and modern culture, necessitates the implementation of the principles of cultural and student centeredness in the process of filling the contents of curricula, creating an educational concept of the university, the choice of an effective style of pedagogical interaction.

Keywords: educational environment, social and cultural impact, Principles of educational environment

УДК 1:378 (493)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ НА УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ РІВНІ: ДОСВІД ГЕНТСЬКОГО ТА АНТВЕРПЕНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТІВ (БЕЛЬГІЯ)

А. Г. КРАВЧЕНКО, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

E-mail: allakravchenko1@gmail.com

Анотація. Проаналізовано особливості забезпечення якості вищої освіти в університетах Бельгії, зокрема, Фламандської громади, на прикладі Гентського і Антверпенського університетів. Визначено основні підходи щодо моніторингу і контролю відповідності навчальних програм вимогам і стандартам як на державному, так і загальноєвропейському рівнях. Показана прозорість і об'єктивність визначення рівня відповідності навчальних програм під час внутрішнього і зовнішнього контролю якості, який здійснюється із залученням всіх зацікавлених сторін.

© А. Г. Кравченко, 2018